

DONAT PUTX

JAUME SISA, EL COMPTADOR D'ESTRELLES

Empúries

Donat Putx

Jaume Sisa,
el comptador
d'estrelles

Converses

Editorial Empúries

Barcelona

© Donat Putx, 2015

Primera edició: març del 2015

© d'aquesta edició: Grup Editorial 62, s.l.u.,
Editorial Empúries
info@grup62.com
www.editorialempuries.cat

Fotocomposició: Àtona Víctor Igual

Impressió: Reinbook

DIPÒSIT LEGAL: B. 4.223-2015

ISBN: 978-84-9787-993-4

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats

SUMARI

<i>Nota preliminar</i>	8
«Forever young», si pot ser	9
El paradís guanyat	24
Un ie-ie a Tunísia	37
Mao Tse-tung i altres hipnòtics	50
Qualsevol nit a Canet	64
La vida zelestial	78
Impostura i vil metall	93
El teatre, sense abusar	105
Barcelona, ciutat amniòtica	119
Primera mort	131
Ricardo Solfa i els negocis de l'ànima	144
Setze anys i un dia	159
L'art és una malaltia (i Bob Dylan, Nostre Senyor)	173
El pes de la pàtria	185
El contuberni digital	199
Totes i tots	212
<i>Epíleg: Malalt del cel</i>	225
<i>Índex onomàstic</i>	239

«FOREVER YOUNG», SI POT SER

Jo sóc l'home dibuixat
El que no té carn ni os
(1968)

No viu gaire lluny de la plaça Urquinaona... i ningú respon al timbre del seu pis. És estrany: Sisa no és un home informal, si més no quan es tracta de treballar. Però tampoc contesta ningú al telèfon de casa. Al mòbil hi ha més sort:

—Collons, nen, si que ets puntual! Que t'has fet protestant? —diu el cantautor quan despenja.

—De moment, no...

—Ah, ah! Espera'm, que estic arribant.

Poc després, la figura allargada del ciutadà Jaume Sisa i Mestres es dibuixa al final del carrer. Cabells curts, ulls petits, somriu amb un punt de malícia, i enrotlla els auriculars que duia posats a un minúscul aparell de ràdio de marca indeterminada:

—Si vols, agafa l'ascensor —diu mentre obre el portal—. Jo pujo a peu, que a aquestes edats ens convé fer exercici, tu...

Se'l veu en forma, content, i amb ganes de filosofar.

—La vida és una cosa molt estranya, però d'això només n'ets conscient quan vas acumulant anys. Jo

estic en un punt en què aquesta estranyesa va augmentant. Dia a dia tot es va fent més estrany, però més estrany a la pràctica, no només en teoria. Quan tenia vint anys, jo ja volia ser vell. D'alguna manera, m'interessava més el saber dels vells que no pas la vitalitat dels joves. Però passava que no podia defugir la vitalitat pròpia de la meua edat. I ara que aquella vitalitat ja no la tinc, el saber que jo atribuïa als vells —per experiència, per coneixement...—, em fa la impressió que és un saber que està buit. Que al darrere no hi ha res, que és més el que sembla que trobaràs que el que trobes finalment... La paradoxa és que allò que buscaves no ho trobes, i el que tenies ho has perdut. I la sensació d'estranyesa no deixa d'augmentar, perquè és una experiència desconeguda, ja que mai havia tingut seixanta-cinc anys com tinc ara. Amb tot, intueixo que ara estic en les millors condicions possibles per ser jove de veritat.

—*En què consisteix ser jove de veritat?*

—La primera condició per ser jove de veritat és que tinguis molts anys. Ser jove als vint o als trenta anys no té cap mèrit. En canvi, a partir dels seixanta, el mèrit hi és tot, perquè t'ho has de guanyar, t'has d'esforçar, has de treballar... Jo ara surto a caminar cada dia, i és una cosa que no havia fet mai. Als vint, trenta, quaranta, cinquanta anys, pensava: «Caminar? Quina cosa més estúpida! Home, si he d'anar a algun lloc ja caminaré, però si no....». En canvi, ara surto a caminar per caminar. Perquè resulta que si

camino, em trobo més bé. A l'edat que jo tinc, viure representa un esforç que abans no necessitava fer. I així és com puc arribar a conquerir coses com la joventut o la innocència, perquè són coses que les treballes amb una consciència i una voluntat que els dóna valor i els dóna greu.

—*És com si abans haguessis viscut per impulsos, mentre que ara vius guiat per la consciència?*

—Ara visc aplicant una consciència pràctica i immediata de les coses, visc d'una manera que no et fa cap falta fins que comences a sentir les punxades de la vellesa. Jo em considero un vell que, dins dels vells, és un vell jove, perquè ara la gent viu fins passats els vuitanta. La meua mare va morir amb seixanta-quatre anys, i tothom deia: «Ai, que jove s'ha mort!». El meu pare va morir amb vuitanta-cinc, però en el seu cas ningú va dir que s'havia mort jove. Per això et dic que jo em considero un vell novell... I un cop assumit això, la trempera és màxima, perquè a partir d'una edat com la meua tens dues opcions. Pots començar a mirar enrere i pensar: «Hòstia, estic acabat, això és el final, mai tornaré a tenir ni el vigor, ni l'energia, ni la il·lusió d'abans, i per tant tot és una merda i em cago en Déu»; o també pots pensar: «Hòstia, tinc seixanta-cinc anys, probablement encara me'n queden deu o quinze de vida, i espero que en bones condicions: doncs collonut!». És com viure una propina. Com si la vida et digués que l'edat bona s'ha acabat, però que encara et queda una pròrroga. I d'això te n'has

d'alegrar, sobretot si estàs en bon estat de conservació, com és el meu cas. Jo me n'alegro, i visc aquesta pròrroga de manera intensa.

—*Com has dit, aquesta manera de viure implica fer un esforç. També comporta un plaer?*

—És cert que suposa un esforç, però és un esforç que, un cop has arribat a aquesta conclusió filosòfica, el fas inconscientment. I sí, jo m'ho prenc com un plaer, perquè si no entraria en una depressió tremenda i em tiraria balcó avall. Em considero un home afortunat, perquè he viscut una vida feliç i amb plenitud de facultats. He fet el que m'ha agradat, no he passat precarietats, ni he tingut problemes de salut que em deixessin incapacitat. M'he divertit, m'he guanyat la vida... no em puc queixar gens! Si algú m'oferís tornar a néixer i viure la vida que he viscut, li diria que sí... Bé, no és veritat: li diria que sí al principi, però després li diria que no, per poder satisfer la curiositat de viure d'una altra manera. Estic molt satisfet amb la vida: encara tinc ganes de fer un disc, de parlar amb tu de tot això, i d'algunes coses més.

—*L'any 1996, vas incloure al llibre disc «El Viajante» l'esquela d'un tal XYZ, que anuncia la seva pròpia mort, precisant que ha traspassat «en un hotel rodeado de jóvenes, drogas, música y champagne». Després de la música, ets més partidari de la joventut, de les drogues o del xampany?*

—La joventut és un estat de l'ànima que penso conquerir. Les drogues mai no m'han interessat gaire, la veri-

tat. Les he provat, però no me n'he quedat cap. Pel que fa al xampany... home, si canviem xampany per whisky, això sí que m'ha interessat. He estat amb el whisky fins que el whisky m'ha abandonat: els anys m'han anat separant d'ell, i ara tenim una relació esporàdica.

—*És curiós que no t'hagin interessat les drogues, que per altra banda han tingut una gran presència i un gran pes entre la gent de la teva generació...*

—Sí, sí. I al mateix temps jo considero que sense drogues no es pot viure. Els animals no necessiten drogues, però els humans sí. De fet, sense drogues no hi ha vida conscient que pugui anomenar-se així.

—*Però si acabes de dir que no t'interessen!*

—Diguem que no n'he trobat cap que em satisfés completament. M'ha agradat fumar marihuana, fins que he hagut de deixar el tabac: ara ja no puc amb el fum. N'he fumada fins fa uns anys, no pas de forma habitual, però sempre que s'ha presentat l'ocasió. La cocaïna no m'ha agradat i l'heroïna no l'he volgut tastar mai. He pres àcid un parell de cops, i ha sigut un mal rotllo. I les pastilles no m'han interessat. De tota manera, et reitero que les drogues són imprescindibles, i tinc una teoria sobre això que vaig formular al llibre *Lletres galàctiques*.

—*Crec que és un bon moment per exposar-la, aquesta teoria.*

—En resum, hi ha tres classes de drogues. En el primer nivell, hi ha les drogues menors, i comprèn per

una banda les drogues físiques —les substàncies que van del tabac a l'heroïna, passant pels fàrmacs i el vi—, i també les drogues psicològiques, que són el matrimoni, el futbol, el nacionalisme, la sensibilitat cristiana i, des de fa poc, internet. Aquestes drogues menors fan que la vida es pugui viure —totes les civilitzacions han consumit una substància o altra—, i també garanteixen la cohesió social —com diu el meu amic Carles Flavià: «Tu saps quants crims domèstics evita el futbol?»—. Després hi ha les drogues majors: la poesia, la música, la creació artística en general. Aquestes són drogues importants, més elaborades, que ens permeten viure amb més riquesa, i fan que l'existència sigui més bella. Finalment, hi ha les drogues definitives, que són la solitud i el pensament, o si vols la filosofia o la música. Són drogues molt serioses, que s'han de saber administrar molt bé, perquè et podrien dur a la bogeria. No vull dir que t'hagin de matar, però el perill és molt alt.

—*T'agradaria acabar els teus dies com aquell XYZ de l'esquela?*

—Sí. És exactament com penso que s'ha de rematar una vida perquè tingui una mínima dignitat.

—*Hi penses molt, en la mort?*

—No hi havia pensat mai, però ara cada vegada hi penso més. Darrerament, cada vegada se'm moren més amics de la meva edat, o una mica més grans, o una mica més joves. Als vint anys, no se'm moria

ningú. Als trenta, recordo que es va morir algú per sobredosi, i als quaranta, un parell d'amics que van tenir accidents... Això és una cosa que va pujant d'intensitat, i arriba un moment que vius la vida com un camp de mines, on tu vas caminant sabent que en qualsevol moment en pots trepitjar una. Intentes oblidar-ho, perquè si no estaries sempre amb una angoixa insuportable... Però sí, cada vegada penso més en la mort, i penso més en la meva mort. De vegades em trobo especulant com serà la meva mort, o com m'agradaria que fos si la pogués triar. M'agradaria poder-la triar. O més ben dit, si en un moment donat em trobo amb una sentència, em penso que llavors prendré una decisió.

—*Quina mena de decisió?*

—La decisió de no admetre la degradació ni el patiment, perquè penso que no s'hi guanya res. Per als cristians pot estar bé —ja saps: «El que Déu ens dóna està bé, resignació i a patir com un animal»—, però a mi no m'entra al cap, això. No ho he entès mai. Ara fa poc que s'ha mort un amic meu. Estava sentenciat tres mesos abans, però ell va decidir aguantar fins a l'últim segon, patint fins al final, i pal·liant el dolor a base de morfina. Naturalment, jo no hi tinc res a dir, perquè en un tràngol així, tothom ha de fer el que cregui que ha de fer. Però em sembla que, en la seva situació, jo hagués fet una altra cosa. No hi trobo sentit, en això de veure com et vas apagant a poc a poc, patint i fent patir els que t'envolten! Perquè a tu, mira, si et van fotent morfina, encara...

A mi només me n'han posat una vegada, de morfina. Va ser quan vaig tenir un infart, i realment vaig entendre els ionquis, perquè et situa en el millor dels mons possibles. Ets sents Déu, no et fa mal res, tens un bon rotllo i un estat d'ànim magnífics. Pots passar-te tota la nit amb dolor extrem, com era el meu cas, i a les deu del matí trobar-te com una rosa. Quan va venir el metge i em va dir que havia tingut un infart, i que m'hauria de quedar uns quants dies ingressat a l'hospital, li vaig dir: «No me'n puc anar a casa? Però si ara em trobo molt bé, estic de meravella, estic millor que mai!». I ell que em diu: «Sí, sí, però vostè es troba així perquè li hem posat morfina». És clar, és clar... Hòstia, ara ho entenc: potser a aquests que els diuen que els queden pocs mesos de vida i no acceleren el final... potser és perquè proven la morfina i diuen: «Hòstia, jo em vull quedar aquí, i que duri!».

—*Veig que et preocupa més la manera de morir que no pas el fet en si. De debò que no et regira res més, la mort?*

—No, no em regira res. Per a mi la mort és la transformació de la matèria. L'esperit sense la matèria no té sentit, no existeix, no hi ha res. Això ja ho va demostrar Hegel, que no era precisament catòlic. La mort és com si te n'anessis a dormir i ja no et despertessis més. No hi veig més entrellat que aquest. Qualsevol altra cosa és una fantasia. No hi ha cap misteri.

—*Així doncs, no ets un home religiós.*

—És que jo la religió l'entenc d'una altra manera. Per a mi, la religió no té res a veure amb la mort i el que hi ha després de la mort.

—*Aleshores, ets creient, ateu, agnòstic...?*

—Jo sóc galàctic. I el galàctic té una visió tan global de les coses, de les realitats, que fa que no li calgui ser ni creient, ni agnòstic, ni ateu. Potser l'única temptació que em permetria és la del gnòstic, que és la via mística del coneixement, la connexió directa amb la transcendència. Però tot això ho tramito a través de la poesia. En el meu cas, la mística és una via de coneixement més. La via que jo practico, és la de la poesia i les cançons. Per això no em declaro un místic, em declaro un filomístic. La mística i la transcendència són armes poètiques, no armes personals. Però, per una altra banda, jo tampoc em declaro materialista, perquè penso que la matèria no només és el que creiem que és. La matèria són moltes coses, entre les quals l'esperit. L'esperit i la matèria en realitat són una mateixa cosa. Es tracta d'anar buscant la font original del tot, i en aquest tot hi ha la matèria i l'energia com una cosa indissociable per a nosaltres, els humans. Jo no sé si els àngels són energia pura o esperit pur, però jo no sóc un àngel, perquè a mi m'agrada follar, m'agrada menjar i necessito cagar, i els àngels, que jo sàpiga, no fan aquestes coses. Ara, a mi m'interessa molt, la figura de l'àngel. M'interessa no tant dins de l'ornament catòlic, sinó per l'aspiració que representa. I per això m'interessa tant

Francesc Pujols quan parla dels àngels. Per a mi, quan Pujols parla dels àngels fa una metàfora que no està tan lluny de Nietzsche quan parla del superhome. L'un i l'altre no diuen exactament el mateix, però tots dos es refereixen a les aspiracions de l'esperit, a les tensions i els anhels d'ascensió espiritual. Així com els marxistes diagnostiquen les tensions d'ascensió social com el motor que mou la humanitat, jo parlaria de les tensions d'ascensió espiritual. Parlaria de Pujols i de Nietzsche.

—*Ascensió espiritual per assolir què?*

—Per assolir una condició humana més elevada, més perfecta i millor. Això ho pots fer a través de la mística, de la poesia, del coneixement, de la ciència, de l'art... I també ho pots fer a través de la religió ben entesa. La religió seria com la via normativa ortodoxa d'aquesta tensió, d'aquest anhel d'elevació espiritual.

—*Algú que et coneix bé m'ha dit que tu series feliç en una mena de monestir laic on es pogués beure, fumar i fornicar. És veritat?*

—Sí. De fet, el concepte de monestir laic m'interessa molt. D'alguna manera seria el punt de trobada ideal entre l'alegria de viure la carn i l'alegria de viure l'esperit. Però sobretot, de l'alegria de viure, que és allò que les religions acostumen a negar, i aquí ja topem amb una muralla molt difícil de saltar. És un concepte que m'interessa des del punt de vista poètic, perquè no el sabria situar a la realitat, ja que fins a on

jo sé no existeix un monestir així, o jo no l'he sabut trobar. Hi ha hagut intents, però: els falansteris, les comunitats hippies, les comunes anarquistes dels anys trenta, els monestirs budistes de Califòrnia... tots són experiments molt interessants. Potser agafant el millor de cada una d'aquestes experiències, es podria conformar una mena de monestir laic tal com jo el veig. Un lloc en què cadascú pogués preservar i desenvolupar la seva individualitat, però on al mateix temps hi hagués una vida en comú. Hi hauria d'haver un reglament, és clar. Les lleis i les normes són inevitables des del moment en què els homes viuen junts, però aquestes lleis sempre poden ser moltes o poques, més rígides o més flexibles, orientades cap a una banda o cap a l'altra... En fi, tot això és una teoria que mai he acabat de desenvolupar per diversos motius.

—*Què t'ho ha impedit?*

—La raó primera i principal és que a mi no m'agrada treballar. Considero que el treball és una maledicció, i que no dignifica, ni serveix per a cap cosa bona, excepte en el cas del treball que un faci sobre si mateix. Per això m'han interessat tant disciplines com l'alquímia, que et parla precisament del treball que fas sobre tu mateix. Però el treball entès com una activitat productiva d'una comunitat o un conjunt d'individus, això em penso que és més aviat una tragèdia. És una obligació que s'ha d'assumir si volem viure, perquè s'han de produir coses i s'han d'organitzar, però tota la part positiva queda devaluada

per tota l'altra part d'obligació i sacrifici que comporta. La vida contemporània ens dóna una sèrie d'avantatges com la higiene, la medicina, el confort, l'accés al coneixement, les comunicacions. Però... i el preu que paguem per tenir totes aquestes coses? És allò que diu Freud quan parla del malestar de la cultura. Sabem més coses, som més rics, més lliures, més cultes, estem més sans, però el preu que es paga per tenir tot això és altíssim! El progrés comporta que els reglaments siguin cada vegada més rígids. Per tant, es pot ser feliç tenint moltes coses, però pagant-les molt cares. I també es pot ser feliç no tenint gairebé res, i pràcticament de franc. El que no pot ser és tenir moltes coses i gratis. I també seria molt absurd pagar les coses molt cares i no tenir res.

—*Ets individualista, oi?*

—Sí, jo sóc bàsicament individualista, i això em ve del meu pare. Ell era com jo: no confiava gaire en la salvació a través de les doctrines, les ideologies, els *ismes*. Era un home que tenia un sentit de la llibertat individual molt acurat. Aquesta és una herència que he rebut de manera natural i que he cultivat amb molt carinyo. No m'ha costat gens. Jo he viscut sol pràcticament sempre, i per a mi aquest és l'estat normal.

—*La solitud no t'angoixa, doncs.*

—Al contrari. A mi la solitud m'alimenta, i no sabria viure d'una altra manera. De jove he compartit cases, he viscut en grup, i després en parella de forma ocasional i durant èpoques curtes. Però sempre he

tornat al meu estat natural. Mai he tingut la temptació de formar una família, tenir fills, ni res de tot això...

—*Però una vegada vas estar a punt de casar-te...*

—Sí, però era molt jove. Fins i tot vam començar a redactar com seria la participació, ha, ha! Quina cosa més absurda! No sé com vaig poder fer-ho. A última hora vaig veure que no anàvem bé... i ella també ho va acabar veient, encara que li va costar una mica més de temps. Teníem poc més de vint anys, i vam dir: «I ara ens hem de fotre en aquest embolic quan el que ens ve de gust és viure, viatjar, conèixer gent i provar-ho tot? Si fem aquest pas d'aquí tres mesos estarem separats i barallats. Deixem-ho córrer». Va ser un error de joventut... Compatir la vida vol dir donar explicacions i justificar-se permanentment, i per a mi això és molt pesat. Hi ha persones que ho saben fer, i em sembla molt bé, i veig que són felices vivint així, o sembla que ho siguin. Però jo prefereixo viure sol, perquè això em permet relacionar-me amb la resta de persones i fer-ho molt de gust.

—*Aquest amor per la solitud no és gaire usual. Et consideres un home estrany?*

—No ho sé. És que jo em considero una persona absolutament normal, i a mi el que m'estranya és que els altres no siguin tan normals com ho sóc jo.

—*Els estranys són ells...*

—Sí, sí. El món està ple de gent raríssima. L'única persona normal al món sóc jo. Jo parteixo d'aquesta premissa.

—*I et costa gaire viure en aquest món de persones estranyes?*

—No, no és gens difícil. És molt enriquidor, engrescador, estimulant. I de vegades també és una mica desconcertant, però a mi ja em va bé que sigui així. Jo em situo en una posició d'espectador del meravellós espectacle del món. Sóc un espectador privilegiat, i de vegades penso que potser tot això ho han fet perquè jo en gaudeixi. Com si haguessin fet el món per a mi.

—*No ets una mica arrogant, quan dius això?*

—No, perquè al mateix temps, tinc la consciència de ser una absoluta merda, de no ser res. La meva autoestima és baixíssima. Jo sóc un home inculte, no he estudiat gaire ni he anat a la universitat. Sóc un home poc agraciament físicament. Tinc molts defectes. Jo em considero un home intolerant, mal educat, amb mal caràcter. Em costa molt suportar les altres persones si no estic de bon humor. Perdo la paciència ràpidament. Si em deixés anar a mi mateix, sortiria al carrer amb una metralladora i començaria a matar gent. Jo sóc una bèstia perillosa, sóc un ésser insociable, sóc una cosa execrable... Sóc el pitjor que hi ha! A partir d'aquí, ja em diràs quina arrogància puc tenir...

—*Ets molt dur amb tu mateix! Més que dur, ets cruel.*

—Absolutament. Segurament, jo practico una classe de masoquisme espiritual que, de tan refinat com és, no en tinc consciència. Per això et deia que em trobo una persona absolutament normal, sana, raonable, fins al punt de fregar la vulgaritat i la mediocritat absoluta. Això és un extrem. L'altre és la capacitat que tinc per mirar el món com un espectacle i pensar: «Mira, mira què fan, aquests humans!». Jo em moc entre aquests dos extrems. O l'un, o l'altre: mai entremig. I veig que el món és un guirigall, que no té cap sentit. Que és un fenomen de fúria, bogeria i buidor. L'expressió pura de l'absurd, això és el món!

—*I l'absurd t'atrau, eh?*

—Home, és que és el vertigen de l'abisme. Si hi ha alguna cosa interessant, és això, l'absurd. Perquè l'altra cara... ja em diràs! Saber que avui anirem a buscar bolets i demà anirem al cine, que podrem votar uns partits que ens prometen vés a saber què... En fi, tot això, per a mi té molt poc interès!